

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY  
V BRNĚ

**PŘEHLED VÝZKUMŮ**  
**40 (1997-1998)**

ISSN 1211-7250  
ISBN 80-86023-18-4

001 3811

BRNO 1999

PD 4423

S 9990385

395

250, ✓

## **PŘEHLED VÝZKUMŮ 40 (1997-1998)**

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno  
Královopolská 147, 612 00 Brno  
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla,  
Richard Zatloukal

Na titulním listě: Mikulčice - sídliště na "Klášteřisku"

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1999 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

ve 13. století, opakovaně zjišťovaného v jižní části středověkého jádra města (srov. Doležel 1997, 156-157; Doležel – Smutná 1997, 260; 1999).

*Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno - Silva Smutná, Městské muzeum Velká Bíteš*

Literatura:

Doležel, J. 1997: Několik poznámek k dějinám Velké Bíteše ve 13. a 14. století. Městská vrchnost a městský statut, duchovní správa. In: Nekuda, R. – Michna, P. – Unger, J. (edt.), Z pravěku do středověku. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy, 156-164. Brno.

Doležel, J. – Smutná, S. 1997: Velká Bíteš (okr. Žďár nad Sázavou), Přehled výzkumů 1993 – 1994, 260-263.

Doležel, J. – Smutná, S. 1999: Velká Bíteš (okr. Žďár nad Sázavou), Přehled výzkumů 1995 – 1996, v tisku.

Resumé:

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou). Mittelalterlicher Stadtkern – Gasse Pod hradbami. Mittelalter, Neuzeit. Rettungs- Dokumentierungsaktion.

### **VRBÁTKY (okr. Prostějov)**

Intravilán obce, ulička u pošty. Raný středověk - mladší doba hradištní, komplex lidu lužických popelnicových polí. Sídliště. Záchranný výzkum.

V září 1998 provedlo Muzeum Prostějovska v Prostějově záchranný archeologický výzkum na stavbě plynovodní přípojky k několika rodinným domkům v severní části intravilánu obce. Na mapě 24 - 24 - 04 je sledovaný prostor vymezen bodem 35 mm od Z s.č. a 75 mm od J s.č. Lokalita leží na sprašové návěži v nivě říčky Blaty, jejíž tok je od místa nálezů vzdálen cca 800 m. Nadmořská výška se zde pohybuje v úrovni 212 m n. m.

Rýha zde porušila celkem tři sídlištní objekty. Byly prozkoumány pouze jejich části, neboť rýha je protнула zhruba v polovině. Nalezený keramický materiál dva z nich datuje do druhé poloviny 11. století, nanejvýš do počátku 12. století, a jeden pouze rámcově do období lidu lužických popelnicových polí. Materiál spolu s nálezovou zprávou je uložen v Muzeu Prostějovska pod inv. č. 100538-100567.

*Pavlaína Procházková, Muzeum Prostějovska v Prostějově*

Resumé:

Vrbátky (Bez. Prostějov). Intravilan der Gemeinde. Lausitzer Urnenfelderkultur, Frühmittelalter-Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

### **ŽĎÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)**

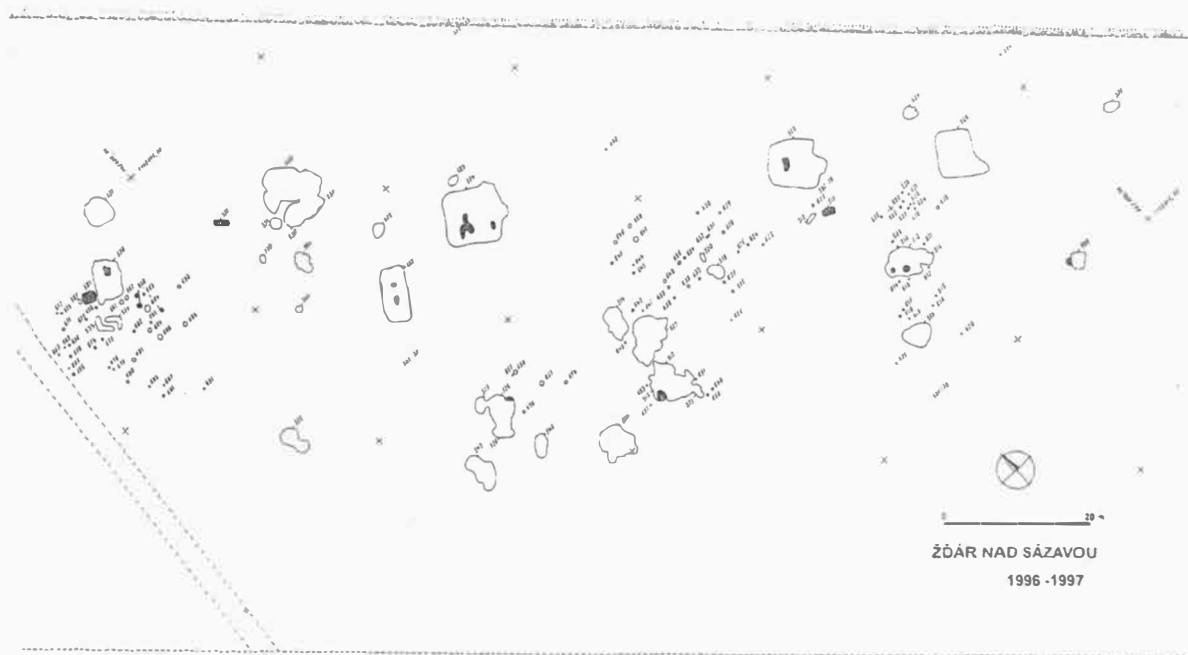
Trat' Na starém městě, parcely č. 579, 573/2, 2411. ZM ČSFR 1 : 10 000, rok vydání 1992 23-22-25, souřadnice: 380; 372; 360; 368 mm od J a 10; 5; 22; 27 mm Z s.č. Sídliště, výrobní objekty. Vrcholný středověk. Záchranný výzkum.

Poloha Na starém městě (resp. Staré město) byla již v roce 1929 sondována L. Kostkou (Richter 1974, 233) a proběhl zde důležitý plošný výzkum v letech 1970-72 pod vedením M. Richtera (1974). Během něj se podařilo objevit část osady s tržními právy zmíněnou v Letopisu žďárském větším (FRB II, 534), která byla založena před rokem 1257 a zanikla mezi roky 1268-1276.

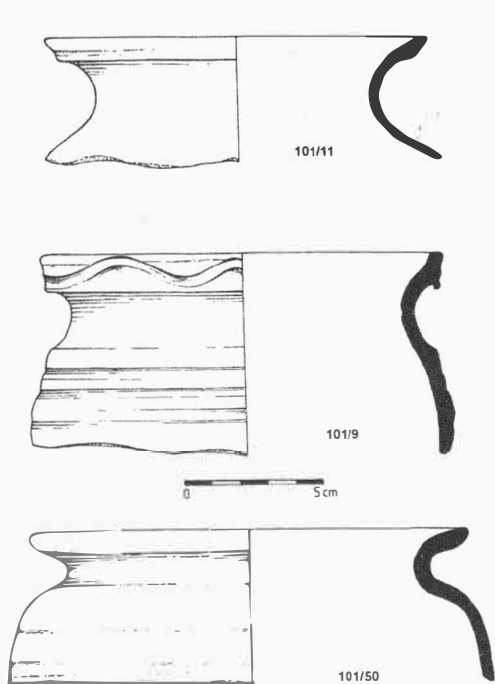
Velkoryse naplánovaná výstavba satelitní čtvrti rodinných domků právě do tohoto prostoru vyvolala záchranný výzkum realizovaný v období 9. 9. 1996-29. 9. 1997. Prozkoumaná část o rozměrech cca 220 x 90 m se nachází vlevo (jihozápadně) od polní

úvozové cesty, vedoucí od pramene nazývaného Klafar k zemědělské usedlosti Starý dvůr. Nadmořská výška daného prostoru se pohybuje mezi 575 až 590 m. Výzkum odkryl další část tržního městečka z druhé poloviny 13. století, přičemž se podařilo vymezením prostoru jeho souvislé zástavby na části západního a jižního obvodu. Zástavbu tvořila obytná stavení, z nichž se dochovaly především části zahluobené do země - téměř čtvercové jámy o rozměrech až 8 x 8 m, se vstupním výklenkem, drážkovou nebo hrázděnou konstrukcí založenou na obvodovém trámovém věnci a stopami po jednoduchých otopných zařízeních, tvořených prostými ohništi na podlaze. Zřejmě se již jednalo o víceprostorové domy s částečně zděnou komorou. Tyto obytné stavby tvořily zřetelnou „uliční čáru“ mírně se odchylojící od směru současné úvozové cesty, která patrně rozdělovala městečko do dvou částí a řadí jej za současného stavu poznání spíše k vesnicím ulicového typu, neboť dosud nebylo nalezeno centrum s náměstím či aspoň návší. Odlišný typ zástavby představovaly komplexy lehce přestřešených mělkých nepravidelných jam s destrukcemi kamenných pecí. V jejich zásypu se nalézalo množství porézní přepálené mazanice a železné stusky. Proto je lze s velkou pravděpodobností považovat za výrobní (kovářské) objekty. O urbanistickém uspořádání osady svědčí to, že se soustřeďovaly právě na protilehlém okraji sídelní plochy, než obytná stavení. Za kovářské výhně či vyhřívačky lze považovat i dna pecí nalezených mimo tyto objekty. Zástavba byla doplněna lehkými nadzemními stavbami (patrně hospodářského charakteru - chlévy, seníky apod.), z jejichž konstrukce se dochovaly pouze stopy po kůlech zapuštěných do země a je obtížné z nich rekonstruovat původní půdorysy. V nálezových situacích prakticky nebyly zachyceny superpozice, což jenom potvrzuje pravdivost písemných pramenů o krátkosti trvání (15-20 let) tržní osady, než byla přenesena do prostoru historického jádra dnešního Žďáru n. S. Tento stav se projevuje i v movitých nálezech, kde prakticky chybí vzácnější mobiliář a nástroje z kovů, vyjma ztracených nebo zničených kusů.

*Martin Geisler - Richard Zatloukal, ÚAPP Brno*

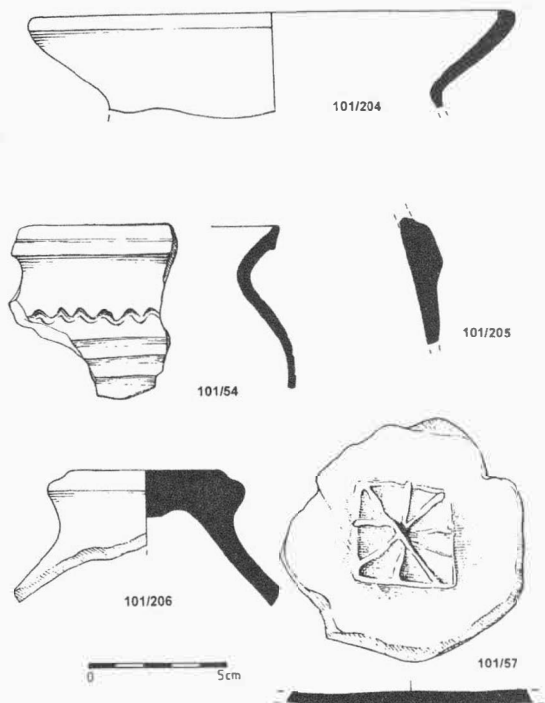


**Obr. 1: Žďár nad Sázavou, trať Na starém městě. Celkový plán výzkumu.**



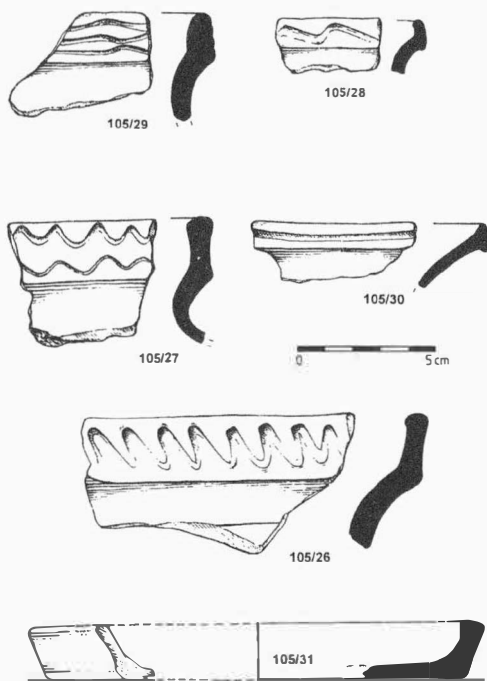
ŽDĀR NAD SÁZAVOU - Klafar 1997. K 101.

Obr. 2: Výběr keramiky z druhé poloviny 13. st.



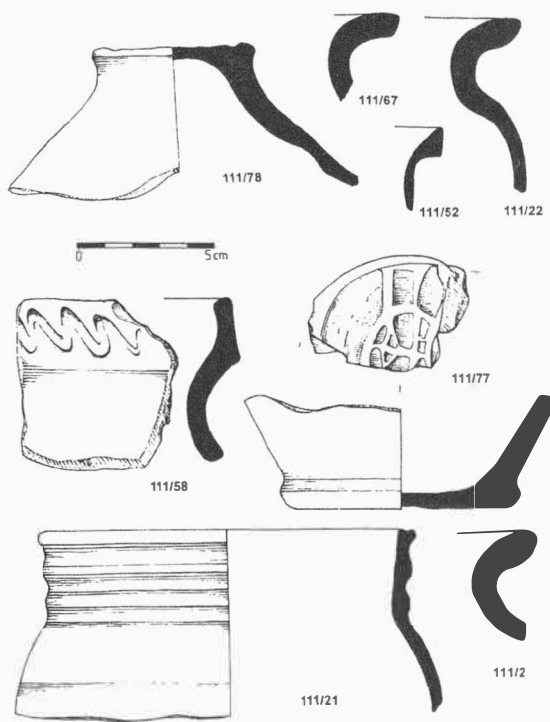
ŽDĀR NAD SÁZAVOU - Klafar 1997. K 101.

Obr. 3: Výběr keramiky z druhé poloviny 13. st.



ŽDĀR NAD SÁZAVOU - Klafar 1997. K 105.

Obr. 4: Výběr keramiky z druhé poloviny 13. st.



ŽDĀR NAD SÁZAVOU - Klafar 1997. K 111.

Obr. 5: Výběr keramiky z druhé poloviny 13. st.

## Literatura a prameny:

Bartušek, A. et al.: Dějiny Žďáru nad Sázavou III., 231-240, Brno-Žďár nad Sázavou.

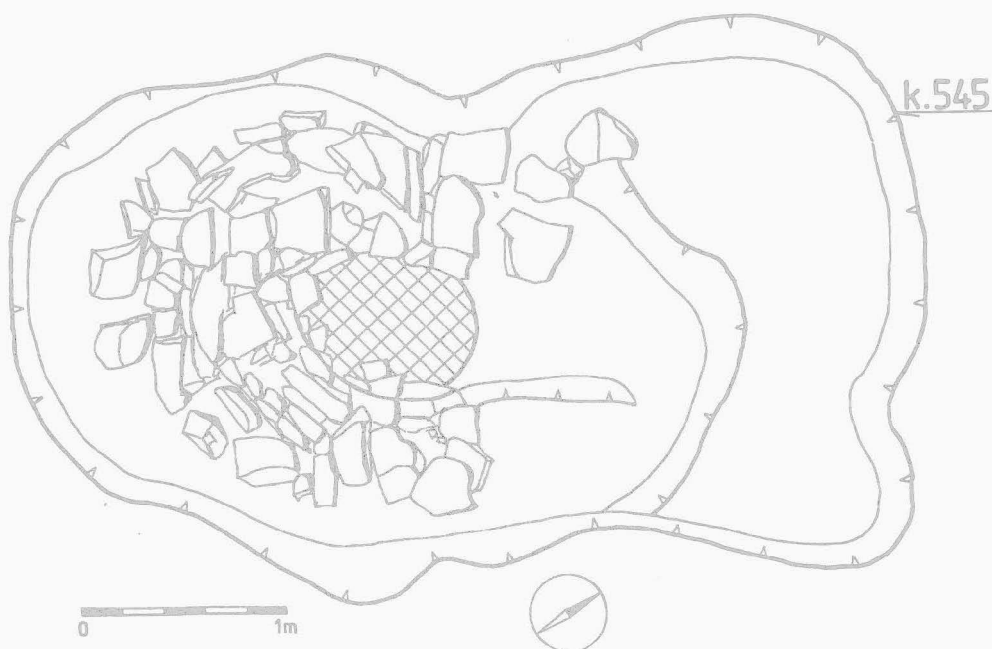
Geisler, M.-Zatloukal, R., 1998: Žďár nad Sázavou, obytná zóna „Starý dvůr“. Nálezková zpráva č. j. 27/98-I a II uložena v archivu ÚAPP Brno.

Emler, J. (edt.), 1874: Fontes rerum Bohemicarum II, Letopis žďárský větší, 521-550, Praha.

Richter, M., 1974: Archeologický výzkum a otázky nejstarší sídlištní topografie Žďáru nad Sázavou. In:

## Resumé:

Žďár nad Sázavou (Bez. Žďár nad Sázavou). Feldflur Staré město (Alt Stadt). Siedlung, Werksattobjekten. Hochmittelalter (13. Jh.). Rettungsgrabung.



Obr. 1: Žďár nad Sázavou, trať Na starém městě. Kamenná pec z druhé poloviny 13. století.

## ŽĎÁR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)

Trať Na starém městě, parcely č. 579, 573/2, 2411. ZM ČSFR 1 : 10 000, rok vydání 1992 23-22-25, souřadnice: 368, 353, 353, 347, 349, 359 mm od J a 8, 8, 16, 16, 28, 26 mm Z s. č. Výrobní objekt. Vrcholný středověk. Záchraný výzkum.

V roce 1998 pokračovaly „Na starém městě“ další skrývky ornice. Bohužel prováděcí firma upozornila pracovníky ÚAPP Brno až po ukončení zemních prací, a proto byla lokalita prohlédnuta až s jistým časovým odstupem, kdy byla její čitelnost snížena silnými dešti. I po pečlivém průzkumu škrýté plochy byla nalezena pouze solitérní kamenná podkovovitá pec zapuštěná do oválné jámy (obr. 1). Pec byla stavěna z místního kamene spojovaného hlínou, původně byla zřejmě zaklenutá. V popelovité výplni s kousky uhlíků bylo mimo několik zlomků keramiky z druhé poloviny 13. století nalezen i ojedinělý kus strusky. Ve výplni výrobních objektů zjištěných během výzkumu v předcházejících letech byly strusky nalézány v podstatně větší míře. Skrýté plochy byla v následujících měsících proryhována sítí výkopů